

BRONXIAL ASTMA: KLINIK XUSUSIYATLARI, PATOGENEZI VA DAVOLASHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI

Maxamadiyeva Sarvara Ahmadovna

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti

Tibbiyot fakulteti davolash ishi yo`nalishi talabasi

ANNOTATSIYA. Bronxial astma nafas yo`llarining surunkali yallig`lanishli kasalligi bo`lib, bronxlarning gipersezgirligi va qaytuvchan obstruksiyasi bilan tavsiflanadi. Ushbu kasallik butun dunyoda keng tarqalgan bo`lib, bemorlarning hayot sifati va mehnat faoliyatiga salbiy ta`sir ko`rsatadi. Mazkur maqolada bronxial astmaning etiologik omillari, patogenetik mexanizmlari, klinik belgilari hamda davolashning zamonaviy yondashuvlari ilmiy asosda tahlil qilinadi. Shuningdek, kasallikni nazorat qilishda individual davolash strategiyalarining ahamiyati yoritiladi.

Kalit so`zlar: bronxial astma, allergiya, yallig`lanish, bronxospazm, inhalyatsion terapiya, glyukokortikosteroidlar.

БРОНХИАЛЬНАЯ АСТМА: КЛИНИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ, ПАТОГЕНЕЗ И СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ К ЛЕЧЕНИЮ

Махамадиева Сарвара Ахмадовна

Термезский университет экономики и сервиса

Студентка факультета медицины, направление Лечебное дело

АННОТАЦИЯ. Бронхиальная астма является хроническим воспалительным заболеванием дыхательных путей, характеризующимся гиперреактивностью бронхов и обратимой бронхиальной обструкцией. В статье рассматриваются этиологические факторы, патогенетические механизмы, клинические проявления и современные подходы к лечению бронхиальной астмы.

Ключевые слова: бронхиальная астма, воспаление, аллергия, бронхоспазм, ингаляционная терапия.

BRONCHIAL ASTHMA: CLINICAL FEATURES, PATHOGENESIS AND MODERN TREATMENT APPROACHES

Maxamadiyeva Sarvara Ahmadovna

Termiz Institute of Economics and Service

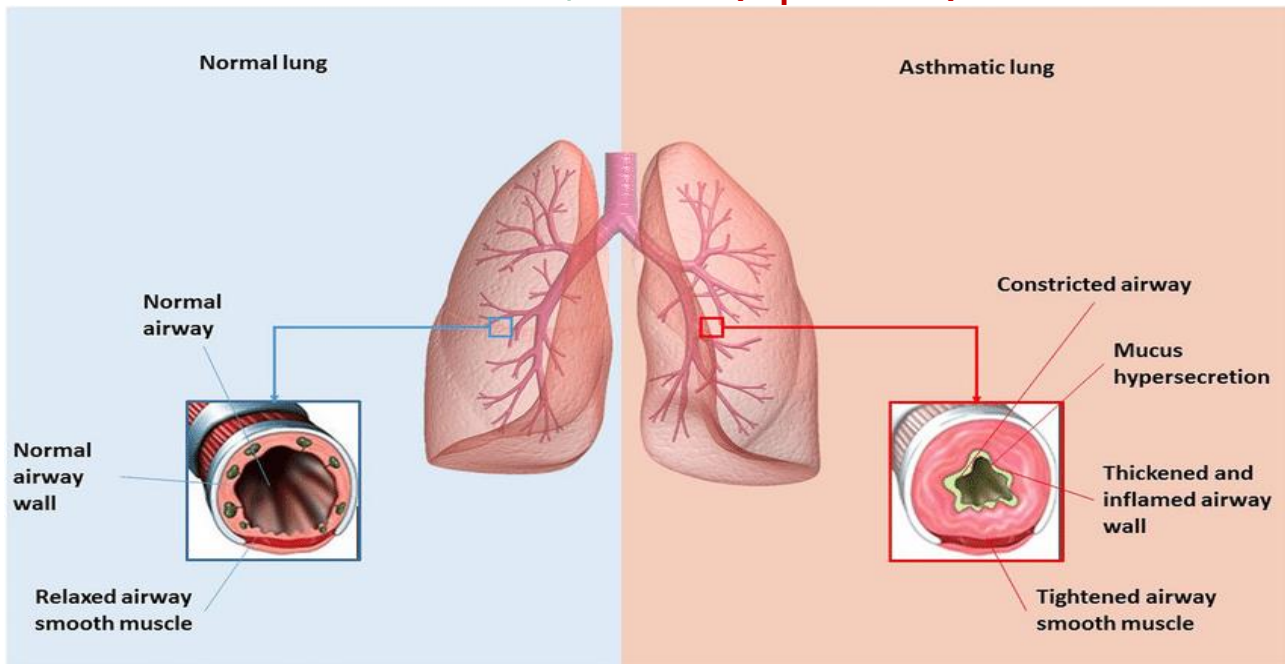
Faculty of Medicine, General Medicine Student

ABSTRACT. Bronchial asthma is a chronic inflammatory disease of the airways characterized by bronchial hyperresponsiveness and reversible airflow obstruction. This article analyzes the etiology, pathogenesis, clinical manifestations, and modern treatment strategies of bronchial asthma.

Keywords: bronchial asthma, inflammation, allergy, bronchospasm, inhalation therapy.

KIRISH

Bronxial astma nafas yo‘llarining surunkali yallig‘lanish bilan kechuvchi kasalligi bo‘lib, bronxlarning gipersezgirligi, qaytuvchan obstruksiyasi va klinik jihatdan nafas qisilishi, hushtaklab nafas olish hamda yo‘tal xurujlari bilan namoyon bo‘ladi. Jahon sog‘liqni saqlash tashkiloti ma‘lumotlariga ko‘ra, bronxial astma global miqyosda keng tarqalgan bo‘lib, bolalar va kattalar orasida kasallanish ko‘rsatkichlari yil sayin ortib bormoqda. Ushbu holat kasallikning nafaqat tibbiy, balki ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyatga ega ekanini ko‘rsatadi. So‘nggi o‘n yilliklarda atrof-muhit ifloslanishining kuchayishi, allergenlar spektrining kengayishi, urbanizatsiya jarayonlari va turmush tarzidagi o‘zgarishlar bronxial astma rivojlanishida muhim omil sifatida qaralmoqda. Irsiy moyillik va immun tizimidagi disbalans kasallik patogenezining asosiy bo‘g‘inlari hisoblanib, yallig‘lanish mediatorlarining ortiqcha ajralishi bronx devorida strukturaviy va funksional o‘zgarishlarga olib keladi. Natijada bronxospazm, shilliq qavat shishi va balg‘am sekreti yasining kuchayishi kuzatiladi. Bronxial astmaning surunkali va qaytalanuvchi kechishi bemorlarning hayot sifatini pasaytiradi, mehnat qobiliyatini cheklaydi hamda sog‘liqni saqlash tizimi uchun qo‘shimcha yuklamalarni yuzaga keltiradi. Shu bois kasallikni erta aniqlash, patogenetik mexanizmlarini chuqur o‘rganish va zamonaviy davolash yondashuvlarini qo‘llash dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Mazkur maqola bronxial astmaning etiologiyasi, patogenezini va klinik boshqaruvi masalalarini ilmiy asosda yoritishga qaratilgan bo‘lib, kasallikni samarali nazorat qilishga xizmat qiluvchi yondashuvlarni tahlil etadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Bronxial astma muammosi so‘nggi yillarda mahalliy va xorijiy ilmiy adabiyotlarda keng o‘rganilayotgan dolzarb tibbiy masalalardan biri hisoblanadi. Tadqiqotchilar ushbu kasallikni asosan nafas yo‘llarining surunkali yallig‘lanish bilan kechuvchi, ko‘p omilli etiologiyaga ega patologiya sifatida talqin qiladilar. Ilmiy manbalarda bronxial astmaning kelib chiqishida irsiy moyillik, immunologik mexanizmlar va tashqi muhit omillari o‘zaro chambarchas bog‘liq holda ishtirok etishi qayd etiladi. Xalqaro adabiyotlarda bronxial astma patogenezida allergik yallig‘lanish yetakchi o‘rin egallashi ta’kidlanadi. Ko‘plab tadqiqotlarda IgE vositachiligidagi immun reaksiyalar, eozinofillar va mast hujayralarning faollashuvi bronxial astmaning asosiy mexanizmlari sifatida ko‘rsatilgan. Global Initiative for Asthma (GINA) tomonidan ishlab chiqilgan klinik tavsiyalarda bronxial astma yallig‘lanish jarayoni bilan bog‘liq kasallik ekanligi va uni nazorat qilishda yallig‘lanishga qarshi dori vositalarining ustuvor ahamiyatga ega ekani alohida qayd etiladi.

Mahalliy olimlar tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda bronxial astmaning klinik kechishi, yoshga bog‘liq xususiyatlari va davolash samaradorligi masalalari yoritilgan. Ayrim ishlar bolalarda bronxial astmaning rivojlanish omillariga, xususan, atrof-muhit ifloslanishi va allergenlar ta’siriga bag‘ishlangan. Shuningdek, bronxial astma bilan og‘rigan bemorlarda hayot sifatini baholash va individual davolash rejalarini ishlab chiqish bo‘yicha ilmiy xulosalar berilgan. So‘nggi yillarda e’lon qilingan ilmiy maqolalarda bronxial astma davolashida inhalyatsion glyukokortikosteroidlar va uzoq ta’sir etuvchi bronxodilatatorlarning kombinatsiyalangan qo‘llanilishi eng samarali yondashuv sifatida e’tirof etilmoqda. Bundan tashqari, biologik preparatlar yordamida maqsadli terapiya usullarining joriy etilishi og‘ir kechuvchi bronxial astma shakllarini

davolashda yangi imkoniyatlar yaratgani ilmiy adabiyotlarda keng muhokama qilinmoqda.

Umuman olganda, mavjud ilmiy adabiyotlar bronxial astmani murakkab patogenetik mexanizmlarga ega bo'lgan surunkali kasallik sifatida tavsiflaydi va uni samarali nazorat qilish uchun kompleks, individual yondashuv zarurligini asoslab beradi. Biroq ayrim tadqiqotlarda kasallikning uzoq muddatli monitoringi va profilaktik choralarni takomillashtirish masalalari yetarlicha chuqur yoritilmagan bo'lib, bu yo'nalishda qo'shimcha ilmiy izlanishlar olib borish zarurligini ko'rsatadi.

METODOLOGIYA

Mazkur tadqiqot bronxial astmaning klinik va patogenetik jihatlarini ilmiy asosda tahlil qilishga qaratilgan bo'lib, unda kompleks metodologik yondashuvdan foydalanildi. Tadqiqot metodologiyasi umumilmiy va maxsus tibbiy tadqiqot usullarining uyg'unligi asosida shakllantirildi, bu esa mavzuni nazariy hamda amaliy nuqtayi nazardan chuqur o'rganish imkonini berdi.

Avvalo, ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish usuli qo'llanildi. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti, Global Initiative for Asthma (GINA), yetakchi xalqaro pulmonologiya va allergologiya jamiyatlari tomonidan e'lon qilingan klinik tavsiyalar, monografiyalar va ilmiy maqolalar o'rganildi. Ushbu manbalar asosida bronxial astmaning etiologiyasi, patogenezi va zamonaviy davolash yondashuvlari umumlashtirildi.

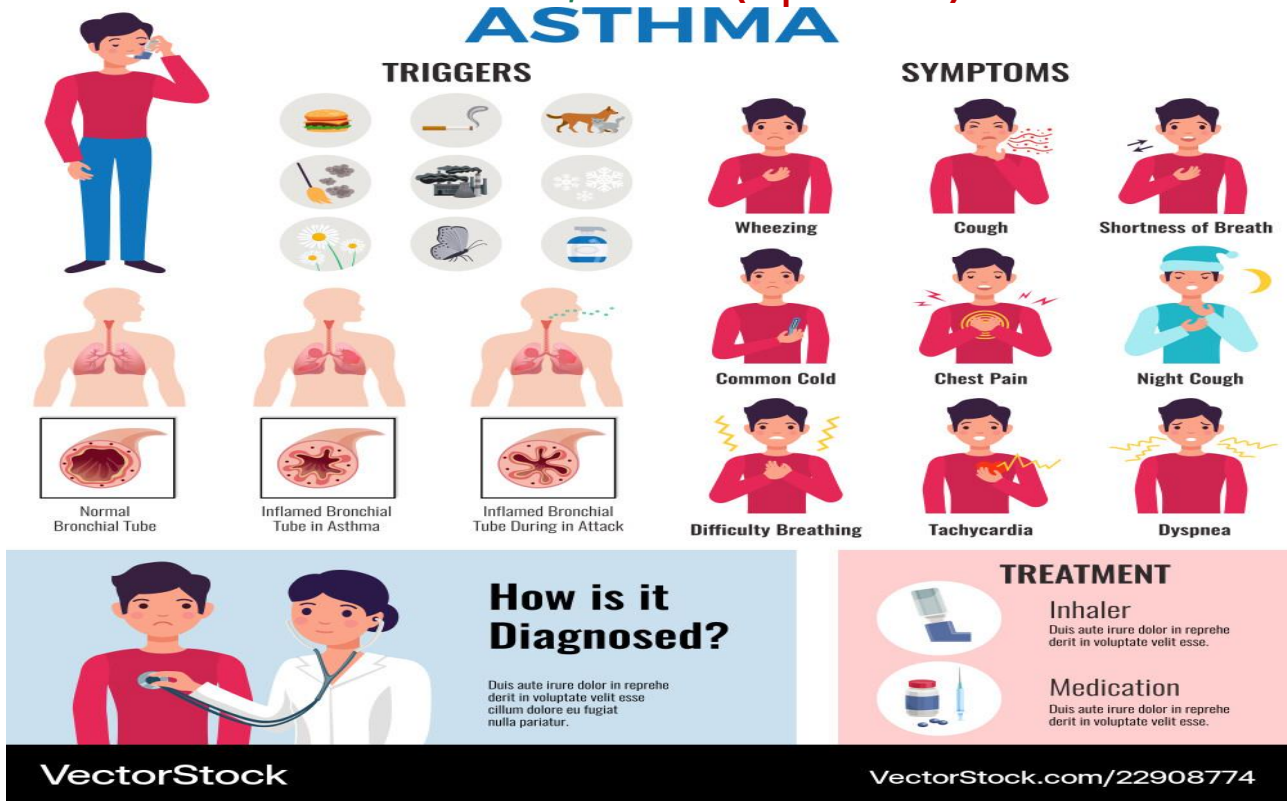
Shuningdek, tizimli tahlil usuli yordamida bronxial astma nafas yo'llari patologiyalari tizimining tarkibiy qismi sifatida ko'rib chiqildi. Ushbu yondashuv kasallik rivojlanishida immunologik, yallig'lanish va neyreflektor mexanizmlarning o'zaro bog'liqligini aniqlashga xizmat qildi.

Tadqiqotda qiyosiy-tahliliy usul ham qo'llanilib, bronxial astmaning turli klinik shakllari va ularni davolashda qo'llaniladigan terapevtik strategiyalar taqqoslab o'rganildi. Xususan, inhalyatsion glyukokortikosteroidlar, bronxodilatatorlar va biologik preparatlarning samaradorligi mavjud klinik tadqiqotlar natijalari asosida baholandi.

Bundan tashqari, analitik umumlashtirish usuli orqali olingan ma'lumotlar tizimlashtirilib, bronxial astmani samarali nazorat qilishga qaratilgan xulosalar ishlab chiqildi. Tanlangan metodologik yondashuvlar tadqiqot natijalarining ilmiy asoslanganligi va ishonchliligini ta'minlashga xizmat qildi hamda bronxial astma bo'yicha zamonaviy qarashlarni yoritishga imkon berdi.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

ASTHMA

O‘tkazilgan tahlillar natijalari bronxial astma patogenezida nafas yo‘llarining surunkali yallig‘lanishi yetakchi o‘rin egallashini tasdiqlaydi. Ilmiy manbalar tahliliga ko‘ra, yallig‘lanish jarayoni asosan eozinofillar, mast hujayralar va T-limfotsitlar faolligi bilan bog‘liq bo‘lib, ularning ajratadigan biologik faol mediatorlari bronx devorida strukturaviy va funksional o‘zgarishlarni yuzaga keltiradi. Natijada bronxlarning gipersezgirliги ortadi, bronxospazm rivojlanadi va havo oqimi cheklanadi. Bu holat klinik jihatdan nafas qisilishi, hushtaklab nafas olish va yo‘tal xurujlari bilan namoyon bo‘ladi. Tahlil natijalari shuni ko‘rsatadiki, bronxial astmaning klinik kechishi kasallikning og‘irlik darajasi, allergik fonning mavjudligi va bemorning individual xususiyatlariga bevosita bog‘liq. Engil va o‘rta darajadagi astmada yallig‘lanishga qarshi terapiya o‘z vaqtida va to‘g‘ri qo‘llanilganda simptomlar samarali nazorat qilinadi. Og‘ir kechuvchi holatlarda esa standart davo usullari yetarli bo‘lmasligi mumkin, bu esa qo‘shimcha va maqsadli terapiya usullarini joriy etishni talab qiladi.

Zamonaviy davolash yondashuvlari tahlili inhalyatsion glyukokortikosteroidlar bronxial astmani nazorat qilishda eng samarali vosita ekanini ko‘rsatdi. Ushbu dori vositalari bronx devoridagi yallig‘lanishni kamaytirib, xurujlar chastotasi va og‘irligini sezilarli darajada pasaytiradi. Qisqa va uzoq ta’sir etuvchi beta-agonistlar bilan kombinatsiyalangan terapiya esa bronxial obstruksiyanı tez va barqaror bartaraf etishga yordam beradi. Ilmiy tadqiqotlarda bunday kombinatsiyalangan yondashuv bemorlarning hayot sifatini yaxshilashi va shifoxonaga yotqizish holatlarini kamaytirishi qayd etilgan.

Muhokama jarayonida bronxial astmani nazorat qilishda bemorning o'zi faol ishtirok etishi muhim ahamiyatga ega ekani ham aniqlanadi. Davolash samaradorligi nafaqat dori tanlashga, balki inhalyatsiya texnikasiga rioya qilish, allergenlardan saqlanish va sog'lom turmush tarziga amal qilish bilan ham chambarchas bog'liq. Shu bilan birga, so'nggi yillarda biologik preparatlar yordamida olib borilayotgan maqsadli terapiya og'ir va dori vositalariga chidamli astma shakllarida ijobiy natijalar berayotgani ilmiy adabiyotlarda keng muhokama qilinmoqda.

Umuman olganda, olingan natijalar bronxial astmani samarali boshqarish kompleks va individual yondashuvni talab etishini ko'rsatadi. Patogenetik mexanizmlarni chuqur hisobga olgan holda tanlangan zamonaviy davolash strategiyalari kasallikni uzoq muddat nazorat qilish va asoratlarni xavfini kamaytirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, bronxial astma nafas yo'llarining murakkab patogenetik mexanizmlarga ega bo'lgan surunkali yallig'lanish kasalligi hisoblanadi. O'tkazilgan tahlillar kasallik rivojlanishida immunologik va yallig'lanish jarayonlari yetakchi o'rin tutishini, tashqi muhit omillari va irsiy moyillik esa uning klinik kechishiga bevosita ta'sir ko'rsatishini ko'rsatdi. Shu jihatdan bronxial astmani faqat simptomatik kasallik sifatida emas, balki tizimli va uzoq muddatli nazoratni talab qiladigan patologiya sifatida baholash zarur.

Tadqiqot natijalari bronxial astmani samarali boshqarishda erta tashxis va individual yondashuv muhim ahamiyatga ega ekanini tasdiqlaydi. Zamonaviy davolash strategiyalarida inhalyatsion glyukokortikosteroidlar, bronxodilatatorlar va og'ir holatlarda biologik preparatlarning qo'llanilishi kasallik nazoratini yaxshilab, xurujlar chastotasini kamaytirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, bemorlarning davolash jarayonida faol ishtiroki, inhalyatsiya texnikasiga rioya qilishi va profilaktik choralarni amalga oshirishi muhim omil sifatida namoyon bo'ladi.

Umuman olganda, bronxial astmani nazorat qilish faqat farmakologik davolash bilan cheklanmasdan, kompleks yondashuvni talab etadi. Ilmiy asoslangan, individual va bosqichma-bosqich davolash strategiyalarini qo'llash bronxial astma bilan og'ir bemorlarning hayot sifatini yaxshilash, kasallik asoratlarni kamaytirish hamda sog'liqni saqlash tizimi oldidagi yuklamani pasaytirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti. Bronxial astma bo'yicha klinik tavsiyalar. – Jeneva, 2022.
2. Global Initiative for Asthma (GINA). Global Strategy for Asthma Management and Prevention. – 2023.

3. Karimov A.K. Nafas yo‘llari kasalliklari. – Toshkent: Fan, 2020.
4. Rasulov M.M. Allergik kasalliklar va ularning davosi. – Toshkent, 2021.
5. Sobirova D.Sh. Pulmonologiyada zamonaviy yondashuvlar // Tibbiyot jurnali. – 2022. – №4.